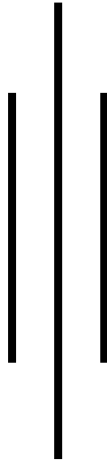

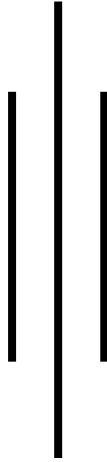
काभ्रे जिल्लाका उपन्यासकार र तिनका उपन्यासहरूको कृतिगत अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा समाजिकशास्त्र,
सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागको
स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको दसौं पत्रको
प्रयोजनका लागि

प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

रबिनकुमार गौतम

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

कीर्तिपुर

२०६६

शोधनिर्देशकको मन्तव्य

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभाग कीर्तिपुर स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षका विद्यार्थी श्री रबिनकुमार गौतमले काभ्रे जिल्लाका उपन्यासकार र तिनका उपन्यासहरूको कृतिगत अध्ययन शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र मेरो निर्देशनमा निकै मिहिनेतका साथ तयार गर्नु भएको हो । म उहाँको यस शोधकार्यसँग सन्तुष्ट छु र यसको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

.....
सह-प्रा. सुधा त्रिपाठी

शोधनिर्देशक

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

नेपाली केन्द्रीय विभाग

कीर्तिपुर, काठमाडौं

मिति : २०६६/१२/.....

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा समाजिकशास्त्र सङ्काय
नेपाली केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर

स्वीकृति-पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागका शैक्षिक सत्र २०६३/६५ का छात्र श्री रबिनकुमार गौतमले स्नातकोत्तर तह (एम.ए.) नेपाली विषयको दसौं पत्रको प्रयोजनका लागि प्रस्तुत गर्नु भएको काभ्रे जिल्लाका उपन्यासकार र तिनका उपन्यासहरूको कृतिगत अध्ययन शीर्षकको शोधपत्र मूल्याङ्कन समितिद्वारा आवश्यक मूल्याङ्कन गरी स्वीकृति गरिएको छ ।

शोधमूल्याङ्कन समिति

प्रा.राजेन्द्र सुवेदी

हस्ताक्षर

(विभागीय प्रमुख)

.....

सहप्रा. सुधा त्रिपाठी

.....

(शोधनिर्देशक)

.....

.....

वाह्य परीक्षक

मिति :

कृतज्ञताज्ञापन

प्रस्तुत काभ्रे जिल्लाका उपन्यासकार र तिनका उपन्यासहरूको कृतिगत अध्ययन शीर्षकको शोधपत्र मैले आदरणीय गुरुआमा सहप्रा. सुधा त्रिपाठीको कुशल निर्देशनमा तयार पारेको हुँ । आफ्नो व्यावहारिक तथा प्राज्ञिक कार्यको व्यस्ततामा रहँदा रहँदै पनि उचित समय उपलब्ध गराई आवश्यक सल्लाह र सुझाव तथा निर्देशन प्रदान गर्दै प्रस्तुत शोध कार्यलाई यस अवस्थामा ल्याउन सहयोग गर्नुहुने आदरणीय गुरुआमा प्रति सर्वप्रथम म हार्दिक कृतज्ञताज्ञापन व्यक्त गर्दछु ।

मेरो शोधप्रस्ताव स्वीकृत गरी शोधकार्य गर्नका लागि अनुमति प्रदान गर्नुहुने तथा आवश्यक सुझाव प्रदान गर्नुहुने विभागीय प्रमुख प्रा. राजेन्द्र सुवेदीप्रति आभार प्रकट गर्दछु । मलाई यो शोधपत्र तयार गर्ने क्रममा आवश्यक सामग्री सङ्कलन गरेर उचित सल्लाह र सुझाव दिनुहुने गुरु सुकुम शर्मा, जनमत प्रकाशनका सम्पादक मोहन दुवाल र मित्रहरू विजय र विश्वप्रति आभारी छु ।

ज्ञान, इज्जत र प्रतिष्ठाका लागि जीवनमा सदा सङ्घर्ष गर्नुपर्छ भन्ने नैतिक अर्ती-उपदेश दिँदै आर्थिक र व्यावहारिक समस्यासँग जुधेर अमूल्य श्रम र पसिना खर्ची मेरो अध्ययनलाई यस अवस्थासम्म पुऱ्याउनु हुने परमपूज्य मातापिता देवमाया गौतम, मिनप्रसाद गौतम तथा आदरणीय दाजु लेखराज गौतमप्रति आजन्म ऋणी छु । मलाई हरपल साथ, सहयोग सल्लाह र प्रेरणा प्रदान गर्ने आदरणीय दिदीहरू गोपिनी, कमला र देवकी चौलगाईंले लगाउनु भएको गुणलाई सदा आत्मसाथ गर्दछु । शोधपत्र तयार गर्ने क्रममा आवश्यक सामग्री उपलब्ध गराइदिने त्रि.वि. केन्द्रीय पुस्तकालय, नेपाली केन्द्रीय विभागको विभागीय पुस्तकालय र कर्मचारीप्रति आभार प्रकट गर्दछु । सन्दर्भ सामग्रीसूचीका रूपमा रहेका जो जसका कृतिहरूले यो शोध तयार गर्न सहयोग पुऱ्याए, ती कृतिका कृतिकारहरूप्रति पनि आभार प्रकट गर्दछु ।

शोधकार्यको चयनदेखि शोधपत्रको अन्तिम स्वरूप तयार पार्दासम्म आइपरेका सामग्रीसंकलन एवम् शैक्षिक समस्याको समाधान गर्न विशेष सहयोग पुऱ्याउनु हुने मित्रहरू भीष्म काफ्ले, भीम दाहाल, गायत्री खनाल, विष्णु ज्ञवाली, अर्जुन, डी.डी. केशव, श्याम, महेन्द्र र विक्रम पनि धन्यवादका पात्र हुनुहुन्छ । शोधपत्र टड्कण गरी सहयोग गर्ने मित्र सहदेव महर्जनलाई पनि धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

क्रम सङ्ख्या : २३२

त्रि.वि.द.नं. ६-१-४०-१३५३-२०००

.....

रबिनकुमार गौतम
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रि.वि., कीर्तिपुर

काभ्रे जिल्लाका उपन्यासकार र तिनका उपन्यासहरूको कृतिगत अध्ययन

- रबिनकुमार गौतम २०६६

काभ्रे जिल्लाका उपन्यासकार र तिनका उपन्यासहरूको कृतिगत अध्ययन

- रबिनकुमार गौतम २०६६

विषयसूची

परिच्छेद एक : शोधपरिचय	१-४
१.१ शोधशीर्षक	१
१.२ शोधकार्यको प्रयोजन	१
१.३ समस्याकथन	१
१.४ उद्देश्य	१
१.५ पूर्वकार्यको समीक्षा	२
१.६ शोधकार्यको औचित्य	३
१.७ सीमाङ्कन	४
१.८ शोधविधि	४
१.९ शोधपत्रको रूपरेखा	४
दोस्रो परिच्छेद : काभ्रेपलाञ्चोक जिल्लाको परिचय	५-१९
२.१ नामकरण	५
२.२ ऐतिहासिक परिचय	५
२.३ भौगोलिक अवस्थिति	१०
२.४ प्राकृतिक अवस्था	११
२.५ मन्दिर एवम् धार्मिक स्थलहरू	११
२.६ सामाजिक र सांस्कृतिक परिचय	१२

२.७	चाडपर्व	१४
२.८	भाषा र भाषिका	१५
२.९	शैक्षिक स्थिति	१६
२.१०	निष्कर्ष	१८

तेस्रो परिच्छेद : काभ्रेपलाञ्चोक जिल्लाको साहित्यिक सर्वेक्षण २०-४४

३.१	पृष्ठभूमि	२०
३.२	लोकसाहित्य	२१
३.२.१	लोककविता/लोकगीत	२२
३.२.१.१	लोकबालकविता	२३
३.२.२	लोककथा	२५
३.२.३	गाउँखाने कथा	२६
३.२.४	उखान	२७
३.३	काभ्रेपलाञ्चोक जिल्लाको साहित्यको विधागत परम्परा	२९
३.३.१	कविता विधा	२९
३.३.२	कथा विधा	३५
३.३.३	उपन्यास विधा	३६
३.३.४	नाटक विधा	३८
३.३.५	निबन्ध विधा	३९
३.३.६	समालोचना विधा	४२
३.४	निष्कर्ष	४३

परिच्छेद चार : काभ्रेपलाञ्चोक जिल्लाका उपन्यासकारहरूको परिचय	४५-५३
४.१ विषयप्रवेश	४५
४.२ काभ्रेपलाञ्चोक जिल्लाका उपन्यासकारहरू	४५
४.२.१ भारती खरेलको परिचय	४५
४.२.२ धनबहादुर थापाको परिचय	४६
४.२.३ कन्हैया नासननीको परिचय	४६
४.२.४ ध्रुव सापकोटाको परिचय	४७
४.२.५ हरि मञ्जुश्रीको परिचय	४७
४.२.६ चतुर्भुज तिमिसनाको परिचय	४८
४.२.७ प्रकाश सापकोटाको परिचय	४९
४.२.८ उर्मिला सापकोटाको परिचय	४९
४.२.९ ज्ञानेन्द्र घिमिरेको परिचय	४९
४.३ उपन्यासका विश्लेषणका सैद्धान्तिक आधारहरू	५०
४.३.१ कथानक	५०
४.३.२ चरित्रचित्रण	५१
४.३.३ परिवेश	५१
४.३.४ दृष्टिबिन्दु	५१
४.३.५ संरचना	५२
४.३.६ भाषाशैली	५२
४.३.७ सारवस्तु	५३

४.४	निष्कर्ष	५३
परिच्छेद पाँच : काभ्रेपलाञ्चोक जिल्लाका प्रतिनिधि उपन्यासहरूको विश्लेषण		५४-१०६
५.१	विषयप्रवेश	५४
५.२	गंगाजमुना उपन्यासको विश्लेषण	५४
५.२.१	कथानक	५४
५.२.२	चरित्रचित्रण	५७
५.२.३	परिवेश	६१
५.२.४	दृष्टिबिन्दु	६२
५.२.५	संरचना	६२
५.२.६	भाषाशैली	६३
५.२.७	सारवस्तु	६३
५.३	सिपाही उपन्यासको विश्लेषण	६४
५.३.१	कथानक	६४
५.३.२	चरित्रचित्रण	६७
५.३.३	परिवेश	६९
५.३.४	दृष्टिबिन्दु	७०
५.३.५	संरचना	७०
५.३.६	भाषाशैली	७०
५.३.७	सारवस्तु	७१
५.४	'विखण्डित' उपन्यासको विश्लेषण	७१

५.४.१ कथानक	७१
५.४.२ चरित्रचित्रण	७३
५.४.३ परिवेश	७५
५.४.४ दृष्टिविन्दु	७५
५.४.५ संरचना	७५
५.४.६ भाषाशैली	७६
५.४.७ सारवस्तु	७६
५.५ 'चालीसौं शताब्दी' उपन्यासको विश्लेषण	७७
५.५.१ कथानक	७७
५.५.२ चरित्रचित्रण	७८
५.५.३ परिवेश	८०
५.५.४ दृष्टिविन्दु	८१
५.५.५ संरचना	८१
५.५.६ भाषाशैली	८१
५.५.७ सारवस्तु	८२
५.६ विसङ्गति उपन्यासको विश्लेषण	८२
५.६.१ कथानक	८२
५.६.२ चरित्रचित्रण	८६
५.६.३ परिवेश	८९
५.६.४ दृष्टिविन्दु	९०
५.६.५ संरचना	९०

५.६.६ भाषाशैली	९१
५.६.७ सारवस्तु	९१
५.७ आस्था ओढेको मन उपन्यासको विश्लेषण	९२
५.७.१ कथानक	९२
५.७.२ चरित्रचित्रण	९३
५.७.३ परिवेश	९४
५.७.४ दृष्टिबिन्दु	९४
५.७.५ संरचना	९५
५.७.६ भाषाशैली	९५
५.७.७ सारवस्तु	९५
५.८ अस्मिता उपन्यासको विश्लेषण	९५
५.८.१ कथानक	९५
५.८.२ चरित्रचित्रण	९७
५.८.३ परिवेश	९९
५.८.४ दृष्टिबिन्दु	१००
५.८.५ संरचना	१००
५.८.६ भाषाशैली	१००
५.८.७ सारवस्तु	१०१
५.९ राधिका उपन्यासको विश्लेषण	१०१
५.९.१ कथानक	१०१
५.९.२ चरित्रचित्रण	१०३

५.९.३ परिवेश	१०४
५.९.४ दृष्टिबिन्दु	१०५
५.९.५ संरचना	१०५
५.९.६ भाषाशैली	१०५
५.९.७ सारवस्तु	१०५
५.१० निष्कर्ष	१०६
परिच्छेद छ : उपसंहार	१०७-११०
सन्दर्भग्रन्थसूची	१११-११२

सङ्क्षेपीकृत शब्दसूची

ई.सं.	ईस्वी सम्वत्
ई.पू.	ईशा पूर्व
एम्.एड.	मास्टर्स अफ एजुकेसन
एम्.एस्सी.	मास्टर्स अफ साइन्स
एस्.एल.सी.	स्कुल लिभिङ्ग सर्टिफिकेट
गा.वि.स.	गाउँ विकास समिति
दो.सं.	दोस्रो संस्करण
ने.सं.	नेपाल संवत्
पृ.	पृष्ठ
बी.ए.	ब्याचलर अफ आर्ट्स
बी.एस्सी.	ब्याचलर अफ साइन्स
वि.सं.	विक्रम सम्वत्
शा.ने.वा.नि.	शाही नेपाल वायु सेवा निगम